

Molla Aliyyü'l-Kârî'nin Eserinden Bir Sarık Risâlesi

Molla Aliyyü'l-Kârî'nin El-Makâletü'l-'Azbe Fi'l-'Îmâmeti ve'l-'Azebe isimli risâlesi tahkik ve tahrir çalışmalarından evvel Hüseyin AVNÎ Hoca Efendi'nin kendi tâbiriyle "basit bir şekilde istifâdeye sunulması"ndan ibâret olan yazıdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Molla Aliyyü'l-Kârî

Tercüme: Hüseyin AVNÎ

Rabbim, ey Kerîm olan Allah'ım ilmimi artır.

Bütün hamdler hâssaten ve 'âmmeten mahlûkâtı yaratan ve onları tam bir hüccet ile geniş (Şerîat) caddesine hidâyet eden Allah celle celâlühû'ya mahsûstur. Salât ve selâm da bulutlar ile gölgelenen ve O'na yardım etmek için sarıklar ile alâmetlendirilmiş melekler indirilen Resûlüne ve O'nun izzet ve kerâmet sâhibi âline ve arkadaşlarına olsun.

Bundan sonra...

Bârî olan Rabbinin affına sığınan Ali İbn-i Sultân Muhammed el-Kârî -Allah onun günahlarını affetsin, ayıplarını örtsün- der ki: Bu risâle, **sarık ve 'azebe'nin/sarkıtılan ucunun ne kadar ve nasıl olduğu** hakkında yazılan bir risaledir.

Evvelâ, şunu bil ki, Allah teâlâ, Sevgili'sinin mertebesinin kemâlini göstermek için şöyle buyurdu:

"De ki (Ey Resûlüm!), siz, Allah'ı seviyorsanız, bana tâbi' olunuz ki, Allah da sizi sevsin."[\[2\]](#)

Böylece O'na uymayı, kulun Allah celle celâlühû'yu sevmesinin sahîh olmasının şartı, Allah teâlâ'nın da kulu sevmesinin sebebi yaptı.

Allah teâlâ şöyle buyurdu:

"Şübhesiz ki sizin için, Allah'ı ve âhiret gününü umanlar için Resûlüllah'da güzel bir nümûne vardır."[\[3\]](#)

Sonra... Bil ki, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in kendi isteyerek yaptığı ve uyulmaya elverişli olan işleri dört çeşittir: Mübah, müstehâb, vâcib ve farz.

Usûl âlimlerimizin açıkça ifâde ettiğine göre, biz Hanefîler topluluğunca sahîh olan, Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in (Farz, Vâcib, Sünnet ve Mübâh'dan) belli bir şekilde yapılmış olan fiillerine, -onları o şekilde yerine getirmek husûsunda, kendine hâs olduklarına dâir delîl bulunmadığı müddetçe- uyarız. Zikri geçen dört şekilden hangi şekil üzere olduğunu bilmediğimiz işlerini, onların en aşağı mertebesi olan **mübahlık** üzere yaptığını söyleriz. Bu makamda kısaca şöyle deriz: Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in işi, ikindi namazının iki rekatında selâm vermek gibi sehven olduğu, yemek, içmek, ayağa kalkmak ve bunlardan başka tabî'at îcâbı, yâhud teheccüd, kuşluk, nikahta dörtten fazla kadın almak ve başkaları gibi kendine hâs olduğu bilinirse, bize, O'na ittibâ' lâzım

gelmez.[4] Bunların dışındaki işler olursa, denilmiştir ki, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'e bunları, mübahlık, mendûbluk ve vâciblik şekillerinden hangi şekil üzere işlediği ortaya çıkana kadar beklemek gerekir. Çünkü uymak, fiilin sıfatının bilinmesinden önce gerçekleşmez. **Denilmiştir ki;** yasaklık delîli bulunmadıkça ona uymak vâcibtir. Çünkü Allah teâlâ, **Allah'a ve Resûlüne itaat ediniz,**[5] buyurdu. **İ'timâd edilen görüş, vâcibliği,** veya **mendûbluğu** gösteren delil bulunmadıkça, O'nun hakkında kesinleşmesi sebebiyle **mübahlığa** i'tikâd etmektir. Allah celle celâlühû en iyisini bilir.

Sonra... Bil ki; haberlerde ve eserlerde Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in sarık sardığı, neredeyse ma'nen mütevâtir olacak şekilde sâbit olmuştur. Kezâ, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in sarık sarmaya teşvik ettiği de birçok hadîsle sâbit olmuştur. Bunlar, zayıf yollarla gelmiş olsalar da, tamamından, onları hasenlik hatta sahîhlik mertebesine ulaştıracak ve sarığın müstehâblığını ifâde edecek bir kuvvet hâsıl olacaktır.

Sarığı Teşvîk Eden Hadîslerden Bir Takımı

Bir: (رواه الطبرانی والحاكم عن ابن عباس رضى الله عنه مرفوعا) **اعتموا تزدادوا حلما**

Sarık sarınız ki hilminiz artsın.[6]

İki: (رواه البيهقى ن خالد ابن معدان مرسلا) **اعتموا خالفوا الامم قبلكم**

Sarık sarınız, sizden önceki ümmetlere muhâlefet ediniz.[7]

Üç: (رواه ابن عدى والبيهقى عن: أسامة ابن عمير رضى الله عنه) **اعتموا تزدادوا حلما والعمام تيجان العرب**

Sarık sarınız ki, hilminiz artsın. Sarıklar, Arabların tâclarıdır.[8]

Dört: (رواه ابن وضاح عن خالد بن معدان مرسلا) **ان الله تعالى اكرم هذه الامة بالعمائم واللالوية.**

Şübhe yok ki, Allah teâlâ bu ümmete sarıklar ve sancaklarla ikrâmda bulundu.[9]

Beş: (رواه الديلمى عن: ركانة) **لا تزال امتى على الفطرة ما لبسوا العمائم على القلنسوة.**

Ümmetim takkeler üzerinde sarıkları giydiği müddetçe fıtrat (İslâm) üzere olmaya devam edeceklerdir.[10]

Altı: (رواه ابو داود و الترمذى عن ركانة) **فرق ما بينا وبين المشركين العمائم على القلانس.**

Bizimle müşrikler arasındaki fark, takkeler üzerindeki sarıklardır.[11]

Yedi: (رواه الباوردى عن ركانة) **العمامة على القلنسوة فصل بينا وبين المشركين يعطى المؤمن يوم القيامة بكل كرة يدورها على رأسه نورا.**

Takke üzerindeki sarık bizimle müşrikler arasındaki ayırıcıdır. Mü'minlere, başlarına sardıkları her bir sarık dolamadan dolayı kıyâmet gününde bir nûr verilecektir.[12]

Başka bir rivâyette, **ومن اعتم فله بكل كورة حسنة فاذا حط فله بكل حطة حط** خطيئة.

Kim sarık sararsa her sardığı sarım için ona bir sevâb verilir. Onu

çözerken de onun için her bir çözüşte bir günâhın silinmesi vardır.

Bu hadîsin **şiddetli zayıflığı** olmasaydı sarıkların büyütülmesi için bir hüccet olacaktı.

Sekiz: (روا الديلمى فى مسند الفردوس عن جابر رضى الله عنه) ركعتان بعمامة خير من سبعين ركعة بلا عمامة.

Sarıkla kılınan iki rek'at, sarıksız kılınan yetmiş rek'attan daha hayırlıdır. [\[13\]](#)

Dokuz: (رواه ابن عساكر رضى الله عنهما) صلوة تطوع او فريضة بعمامة تعدل خمسا و عشرين صلوة بلا عمامة و جمعة بعمامة تعدل سبعين جمعة بلا عمامة.

Sarıkla kılınan bir nâfile yâhud farz namaz, sarıksız kılınan yirmibeş namaza denktir. Sarıkla kılınan bir Cum'a namazı, sarıksız kılınan yetmiş cumaya muâdildir/denktir.. [\[14\]](#)

On: (كذا رواه بعضهم) ان الله ومليئكته يستغفر للابس العمام يوم الجمعة.

Hiç şüphesiz ki Allah ve melekleri Cum'a günü sarık takanlar için istiğfar eder. [\[15\]](#)

On bir: (كذا رواه بعضهم) ان الله تعالى و مليئكته يصلون على اصحاب العمام يوم الجمعة.

Hiç şüphesiz ki, Allah ve melekleri Cum'a günü sarıklı olanlara salât ederler. [\[16\]](#)

On iki: (ديلمى عمران ابن الحصين رضى الله عنه) العمام وقار المؤمن وعز للعرب فاذا وضعت العرب عمامهم وضعت عزها.

Sarıklar mü'minin vekârı, 'Arab'ın 'izzetidir. 'Arablar sarıklarını çıkarınca 'izzetlerini atmış olurlar. [\[17\]](#)

Onüç: (رواه القضاى والديلمى عن عتى المرتضى رضى الله عنه) العمام تيجان العرب...

Sarıklar Arabların tâclarıdır... [\[18\]](#)

Ondört: (رواه ابن عدى عن عتى رضى الله عنه) العمام تيجان المسلمين

Sarıklar Müslümanların tâclarıdır. [\[19\]](#)

On Beş: (Nebîmiz Efendimiz) sallallâhu aleyhi ve sellem, harbte beyaza mâil kulaklı yemâni takkeler giyerdi. Bazen takkesini çıkarır ve önünde sütrec yapardı. [\[20\]](#)

"Yehûdîlere muhalefet ediniz, bu yüzden sarık sarmayınız, zîrâ sarıkların muhkem bağlanması Ehl-i Kitâb'ın kıyâfetindendir" ve "Sağır olan sarıktan Allah'a sığınırım" sözlerine gelince... Hafız Süyûtî bu iki rivâyetin aslının olmadığını söylemiştir.

Sarığın Uzunluğu Ne Kadardır?

Hâfızlardan bir topluluk şöyle demişlerdir:

Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in sarığının uzunluğu ve genişliği hakkında elimizde bir bilgi yoktur. İşte bundan dolayı bu husûs **Hâfız Abdülğanî**'ye sorulunca, bu hususta bir şey göstermemiştir.

Hâfız Abdülğanî, şöyle demiştir:

Sonradan gelen hadîs hâfızlarından birisi şöyle demiştir: Hazreti 'Âişe

radiyallâhu anhâ'ya şu sözü nisbet edeni gördüm: Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in sarığı yolculukta beyaz, yolcu değilken kara ve yünden, genişliği yedi zirâ'/arşın, ucu yolculukta sarıktan ayrı, yolcu değilken de sarıktan bir parça idi. [**'Âişe anamızın sözü bitti.**]Bu bilmediğimiz bir şeydir. (**Hâfız 'Abdülğani'nin sözü son buldu.**)

Sarığın Rengi Nasıldır?

Bu nakledilen ibâreden ortaya çıkmıştır ki; -her ne kadar **Medhal** sâhibi onu ('Âişe radiyallâhu anhâ'dan şu naklî yapanı) taklîd ettiyse de- Hazreti 'Âişe radiyallâhu anhâ'dan yapılan rivayetin aslı yoktur. Zîrâ, seferde beyaz, hazerde de siyah (sarık giyilmesi) mevzû'un ters yüz edilmesi, tabiat îcâbı olanın aksi ve Şerîat'ta bilinenin zıddıdır. Zîrâ, haberde gelmiştir ki; Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem Mekke'nin fethi senesinde Mekke'ye başında kara sarık olduğu halde girmiştir. Denilmiştir ki, bu hakîkati üzeredir. Ve yine denilmiştir ki, bununla anlatılmak istenen, miğferden karardığıdır. Çünkü, bir rivâyete göre sarık miğferin üzerindeydi. Yine bir başka rivayet sebebiyle denilmiştir ki; bu karalık kirden, tozlardan yâhud saçların yağlarından dolayı idi. [\[21\]](#)

Âlimlerimizden olan **Zeylâî**'nin Kenz Şerhi'nde, hakkında hadîs bulunduğundan dolayı kara giyilmesi(nin câizliği) vardır. **Ondan başka âlimler** de, -beyaz giymek efdal olsa da- bu hadîsle kara giymenin câizliğine delîl getirmişlerdir. Çünkü, sahîh hadîste sâbit olmuştur ki, elbiselerimizin en hayırlısı beyazdır. **Demişlerdir ki;** Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem karayı, câizliğini göstermek için giymiştir. Nitekim bunu **İmâm Nevevî**, Müslim Şerhi'nde zikretmiştir. Nevevî, Er-Ravda isimli kitabda, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in Mekke'nin fethi gününden başka bir günde kara giymediğini zikretmiştir.

Sarığın Uzunluğu Ve Genişliği Ne Kadardır?

Muhaddis Seyyîd Cemâleddîn'in Ravdatü'l-Ahbâb isimli kitabında açıkça ifâde ettiğine göre ne hadîslerden, ne de siyerden bu hususta bir şey bilinmemektedir. Lâkin, **bazı Hanefî âlimleri** daima giyilen sarığın yedi, cum'a ve bayram günleri giyilecek sarığın da on iki zirâ' olduğunu söylemişlerdir. **İmâm Cezerî**'nin el-Mesâbih tashîhinde zikretmiş olduğu şu söz de bunu te'yîd etmektedir: Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in sarığının ne kadar olduğuna vâkıf olmak için kitâbları tetebbu' ettim/okudum, siyer ve târîh kitâblarını araştırdım; hiçbir şeye vâkıf olamadım. Nihâyet kendisine güveneceğim birisi Şeyh Muhyiddîn en-Nevevî'nin kelâmında bir şeye vâkıf olduğunu haber verdi. Onda Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in, bir kısa, bir de uzun sarığının olduğunu, kisanın yedi zirâ', uzunun da on iki zirâ' olduğunu anlattı. Allah celle celâlühû en iyisini bilir.

Böylece kesinlikle bilinmiş oldu ki, sarığın uzunluğu ve genişliği hakkında i'timâd edilebilecek bir şey gelmemiştir. Bu yüzden, insan bulunmuş olduğu yerde sakin olan emsallerinin çoğunluğunun âdetlerini gözeterek kendine lâıyk olacak olan ile yetinsin. Kısaca, ortaya çıkmıştır ki; Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in sarığı arkadaşlarımızın hâlinde görüldüğü gibi taşınması eziyet verecek, kişiyi zayıf bırakacak ve onu afetlere hedef yapacak şekilde büyük ve başı sıcaktan ve soğuktan koruyamayacak kadar da küçük olmayıp ikisinin arasında idi.

Sarık Sarmanın Fazîletinin Delîli Nedir, Sarıksız Olmaz mı?

Sonra... **Sarık giyinmek hakkında gelen fazîletler**, Allah Teâlâ'nın, **her secde anında zînetlerinizi takınınız**[\[22\]](#) âyeti celîlesinden alınmadır. Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in bazı zamanlar takke ile yetindiğine dâir gelen rivâyete gelince bu, harâret ve benzeri zarûretlere ve evindeki istirahatata, yâhud ashâbı arasında bunun câizliğini açıklamak için oturmasına, yâhud namazın dışındaki hale, yâhud da nafîle namazdaki hale yorulur. Bu İmâm Gazâlî'nin, **namazdan önce sıcaklıktan dolayı sarığın çıkarılmasında bir beis yoktur** şeklindeki sözünün kısa ifâdesidir.

Zamanımızın fakihlerinin tutundukları mescide büyük sarıkla gelip, sonra da onu küçük bir bezin içerisine koymaları ve sarıksız kılmalarına gelince... Bu son derece mekrûh bir şeydir. Keşke onlar boyun bağlarıyla sarık sarsalardı. Zîrâ, -her ne kadar **Örf-i 'Amm'**da mu'teber değilse de- zâhir olan odur ki; bununla (da) lugatın gerektirdiğine ve Şerîatın zâhirine göre sarık sarmanın aslının sevabı, hâsıl olur. Sonra... İmâmın **Şerhu Şir'ati'l-İslâm**'da, **cemaat namazının sarıkla kılınması bugün müstehâbtır** şeklindeki sözünü gördüm.

Vâsîle İbn-i Eska' Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: "Şübhe yok ki melekler Cum'a gününde sarıklılara salât ederler."

Hadîs-i şerîfte şöyle gelmiştir:

"Sarıkla kılınan bir Cum'a sarıksız kılınan yetmiş namazdan daha efdaldir."

Eğer, sıcaklık kişiyi daralttıysa, namazdan önce ve sonra onun çıkarmasında beis yoktur. Fakat, ne evinden Cum'a'ya gidene kadar yürümek, ne de namaz vaktinde, ne imâm minbere çıkarken ve ne de hutbe halinde çıkarmaz.

İmâm Tirmizî, Ebû Kebşe el-Enmârî'den şöyle rivâyet etmiştir:

كانت كمام اصحاب النبي صلى الله عليه وسلم بطحاء (رواه الترمذی عن ابي كبشة الانمارى)

Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in Ashâbının takkeleri (sivri olmayıp başlarına yapışık ve aşırı olmayan bir) geniş(likte) idi.[\[23\]](#)

Başka bir rivayette,

Yani onlar, takkeler dikili ve sivri değil, genişliğine yayılıydı.

Hazreti 'Âişe radıyallâhu teâlâ anhâ'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

كانت له كمة بيضاء. (رواه الدارقطني)

O'nun beyaz bir takkesi vardı.[\[24\]](#)

Bazısının vehmettiği gibi **kümâm**, **Ekumm'**un cem'i değildir. Bu sebeble kimi Yemen âlimlerinin uzun külahları seçmesi ve çok kere onlarla iktifâ etmesi yerleşik Sünnet'e ve devamlı olan yola terstir. Bazılarının bunu Ka'be örtüsünden yapması da ne şaşırtıcı bir çirkinliktir. Zîrâ bu, ipekten olduğundan söz birliğiyle haramdır. Bununla berâber mülk edinilmesinde (âlimlerce) anlaşmazlık vardır.

Kıyâfetin ve şeklin güzelleştirilmesi

Kıyâfetin ve şeklin güzelleştirilmesi, bedende ve elbisede süslenmektir.

Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem Ashâb'ının yanına çıkmak istediği zaman suya bakar, sarığını ve saçlarını düzeltir, 'Âişe ona **sen bunu yapar mısın**, deyince de **evet, hiç şübesiz ki Allah kulun, yanlarına çıktığında kardaşları için süslenmesini sever**.

Sahîh hadîsde gelmiştir ki,

ان الله جميل يحب الجمال(رواه مسلم والترمذى والطبرانى والحاكم عن ابن عمر رضى الله عنهما)

Allah güzeldir; güzel(leşmey)i sever. [25]

Başka bir hadîste de,

ان الله نظيف يحب النظافة (رواه...)

Allah temizdir; temizliği sever, buyrulmaktadır.

Câbir radıyallâhu anh hadîsinde şöyle vardır: (Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem veya Câbir) üzerinde kirli elbiseler olan birini gördü de, bu adam şu kirleri yıkayacak şey bulmamıştı, dedi. [26]

Sünen'de şöyle bir hadîs vardır:

ان الله يحب ان يرى اثر نعمته على عبده (السنن.رواه الترمذى والحاكم عن ابن عمر ابن العاص رضى الله عنه و قال الترمذى حسن)

Allah ni'metinin eserini kulları üzerinde görmeyi sever.[27]

İnsanların çoğu **süslenmek ve çileli hayat sürmekde** ifrât ve tefrîtin iki ucunda bulunmaktadır.

Akâid, hâller ve diğer amellerin bütün hâllerinde de mu'teber olduğu gibi övülen orta ve mu'tedîl olandır. Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'e uymaya muvâfık olan da budur.

Tirmizî ve Hâkim Muaz b. Enes radıyallâhu anh'dan merfû' olarak rivâyet etmiştir:

من ترك الباس تواضعا لله تعالى وهو يقدر عليه دعاه الله تعالى يوم القيامة على رؤس الخلائق حتى يخيره من أي حلل الإيمان شاء يلبسها (رواه الترمذى والحاكم عن معاذ ابن انس رضى الله عنه مرفوعا)

Kim Allah için tevâzû' îcâbı, gücü yettiği halde (güzel) giyinmeyi terk ederse, Allah onu kıyâmet gününde mahlûkâtın başında çağıracaktır. Nihâyet onu îmân elbiselerinden dilediğini giymekte serbest bırakacaktır.[28]

Şöyle bir hadîs gelmiştir:

احذروا شهرتين الصوف والخز (رواه ابو عبد الرحمن السلمى فى سنن الصوفية والديلمى فى مسند الفردوس عن عائشة رضى الله عنها)

İki şöhret elbisesi olan yünden ve ipekten[29] (deniz koyunu isimli bir yabânî mahlûkun yahud tavşanın yününden yapılma elbiseden) sakının.[30]

Ebû Hanîfe,dört yüz dinara bir ridâ giymiştir. Talebelerine, size hakaret gözüyle bakılmaması için güzel giyinin, derdi. Fakat bu söz, insanlara ve bu arada bilhassa fakirlere/dervişlere ve sâlihlerle karşı böbürlenmek ve büyülenmeye değil. Güzelleşmek ve insanlardan müstağni olmak, ilme hürmet, ehl-i dünya olanlardan kibirlenenlere kibirli gibi gözükmek, zâlimlerden uzaklaşmak ve onlar gözünde zillete düşmekten uzaklaşmak maksadına yorulur. Şu halde işin aslı niyyeti güzel yapmak, maksadı süslemektir.

Hadîslerde gelmiştir:

Şübhesiz ki, Allah sizin sûretlerinize ve amellerinize bakmaz. Aksine kalblerinize ve niyetlerinize bakar.”[31] “Ameller ancak niyyetlerledir.”[32] “Müminin niyyeti amelinden daha hayırlıdır.”[33]

Âlimlerimizin büyüklerinden birinin eseri olan **Şîr’atü’l-İslâm**’da şöyle denilmektedir:

Şübhesiz ki İslâm’ın sünnetlerinden biri de eski, yırtılmış, kalın ve sert elbise giymektir.”

Hadîsde şöyle gelmiştir.

.من رق ثوبه رق دینه (رواه.)

Elbisesi ince olanın, dîni de ince olur.[34]

Denilmiştir ki, “Ömer radiyallâhu anh bir adamın üzerinde iki ince elbise görünce kuru hurma dalıyla üzerine çıkar(ve onu döver)dı ve onu kadınlara bırakın, derdi.

Evet, **Avârif**’de yazıldığına göre, bunda zühdü iltizâm etmeyen ve Şerîat’ın ruhsatı üzerinde duracak kimse için ruhsat verilmiştir.

Rivâyet edildiğine göre, Abdullah b. Âmir bir bürde içinde Ebû Zerr’e gelip O’na zühd hakkında sorduğu zaman, avucuna yellenmeğe başladı ve ona sırtını çevirerek onunla konuşmadı. İbn-i Âmir kızdı ve bunu İbn-i Ömer’e şikayet etti. İbn-i Ömer de ona, Ebû Zerr’e şu elbiseler içinde gidiyorsun ve ona zühd hakkında sül soruyorsun. Oysa onlar ince elbiselerin, fâsıkların elbiseleri olduğunu söylüyorlar. Şerhu’l-Hatîb’de böyle vardır.

Yumuşak giymeye gelince... Bu ancak, hâlini bilen, nefsinin sıfatlarını çok iyi gören nefsin isteklerini gizli bir araştırmacı olan bir kimse için elverişli olur. Bu hususta niyyet ettiği üzere, Allah’a hüsn-i niyyet ile kavuşur. Bu husûstaki hüsn-i niyyetin birçok şekli vardır ki onların anlatılması uzun zaman alır. Şeyh Ebû’n-Necîb es-Sühreverdî giyimin belli bir şekli ile bağlamazdı. Aksine (bazen) on dinarlık bir sarık, (bazen de) bir dinarlık bir sarık giyerdi. Meşâyıhdan işittiğime göre, Cüneyd günlerden birinde parlaklığın son noktasında, letâfetin de nihâyetinde pek pahalı yeşil yün giydiğinde O’na şu husûsta (kınayıcı) söz söylendi. O da bunun üzerine, **dur, ey Allah’ın kulu! İ’tibâr Allah celle celâlühû’dan korkup dehşete düşmektedir, hırkaya değil, dedi.**

Hâsılı, işin başındaki kimseye en münâsib olan, yenilen, içilen, giyeceği, meskeni ve bunların benzeri dünya işlerinden en aşağı mertebede olanı seçmesidir. Müntehî için de en fazîletli olanın böyle olmasıdır. Çünkü bunda (Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem, sahabe radiyallâhu anhüm ve selef rahimehumullah’a) uymak vardır. Ancak kişi için güzel bir niyyet varsa bu ayrı...

Taylesâna gelince...

Süyûtî’nin Tayyu’l-Lisân an Zemmi’t-Taylesân ismini verdiği risâlesinde açıkladığına göre, Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem onu kullanmıştır. Lâkin, **Kâmus sâhibi**’nin es-Sıratu’l-Mustakîm’de de zikrettiği gibi, bazıları onu zarûret hallerine hamletmiştir.

İbnu’l-Kayyim şöyle demiştir:

Şu heybeler gibi geniş ve uzun takkelere ve kale burçları gibi olan sarıklara gelince... Onları ne Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem, ne de Ashâb'ı giymemiştir. Şunlar (O'nun) Sünnet'ine tersdirler. Câiz olmaları da söz kaldırır. Zîrâ bunlar böbürlenme cinsindendirler.

Medhal sâhibi şöyle demiştir:

Basîret sâhibine gizli kalmaz ki, bugün ilme nisbet edilen kimselerden kiminin takkesinde yasaklanmış olan mal zayi etme vardır. Çünkü şu takkeden (küm) başkası için bir elbise artar. Kastalânî şöyle demiştir: Onların uzun yapılmasına dâir insanlar için yeni ıstılâh ortaya çıktı ve her nev'i insan için îfâ edecekleri bir şîâr ortaya çıktı. Bunlardan hangisi her ne zaman böbürlenme yolu üzere olursa onun haramlığında hiçbir şekk yoktur. Ancak âdet yolu üzere olanlara gelince, yasaklanan etek sürümeye varmadıkça onda haramlık yoktur.(Son buldu)

El-hâsıl, Sünnet mikdârından fazlası ya tahrîmen veya tenzîhen mekrûhdur. Öyleyse, nefse uymaktan ve (Sünnet'e) mukaddes uymayı terk etmekten son derece sakınılsın.

İbn-i Hacer, Erbaîn şerhinde garîb bir söz söyledi: "takkeleringenişletilmesi husûsunda âlimler ihtilâf ettiler. Kimileri bunu mekrûh, kimileri de sünnet saydılar."(Son)

Sen bilmiştin ki, aleyhissalâtü vesselâm'ın ve Ashâbının takkelerigeniş yaptığı sâbit değildir. Öyleyse doğrusu "Bazıları da onu mübah kabûl ettiler" demektir.

'Azebe hadisine gelince...

Bir: رايـت النبي صلى الله عليه وسلم على المنبر وعليه عمامة سوداء قد ارخى: طرفيها بين كتفيه (رواه مسلم و ابو دود عن عمر بن حريث)

Amr b. Hureys'den şöyle söylediği rivâyet edildi.

Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'i minberin üzerinde gördüm. Başında kara bir sarık vardı. İki ucunu iki omuzu arasına sarkıtmıştı. [35]

Müslim'in çoğu nüshalarında **tarefeyha**/iki ucunu şeklinde tesniye olarak, bazılarında da müfred olarak **tarefeha**/bir ucunu sarkıttı şeklinde gelmiştir. Kadı İyad, meşhûr ve ma'rûf olan/bilinen budur, dedi.

Kastalânî şöyle demiştir:

Müslim'in bir rivâyetinde, (ucunu) sarkıtmayı zikretmeden, **Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem Mekke'ye siyah bir sarıkla girmiştir**, denilmektedir.. Bu da gösteriyor ki, O, her zaman sarkıtmazdı.

İki: كان النبي صلى الله عليه وسلم اذا اعتم سدل عمامته بين كتفيه قال نافع وكان: ابن عمر يفعل ذلك (رواه الترمذي فى الشمائل عن ابن عمر)

İbn-i Ömer radiyallâhu anhuma'dan rivâyet edildiğine göre O, şöyle söyledi: Sallallâhu aleyhi ve sellem sarık sardığında sarığının(n ucunu) iki omuzu arasına sarkıttırdı. Nafi, İbn-i Ömer bunu yapardı, dedi. [36]

عممـنى رسول الله صلى الله عليه وسلم ف سدتها بين يدي و من خلفي (ابو:Üڇ داود عن عبد الرحمن ابن عوف)

Abdurrahman b. Avf'dan şöyle dediği rivâyet edildi: Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem bana sarık sardı ve onu(n ucunu) önümden ve ardımdan

sarkıttı. [37]

Dört: عمم النبي صلى الله عليه و ستم عند الرحمن ابن عوف و ارخی اربع اصابع: (طبرانی فی الاوسط عن شيخه مقدم ابن داود وهو ضعيف)

‘Âişe’den şöyle dediği rivâyet edildi:

Sallallâhu aleyhi ve sellem Abdurrahman İbn-i Avf’a sarık sardı ve dört parmak sarkıttı. [38]

Beş: كان اذا اعتم ارخی عمامته بين يديه و من خلفه (طبرانی فی الاوسط عن ثوبان)

Sevbân radıyallâhu anhu’dan rivâyet edildiğine göre, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem sarık sardığı zaman sarığının önünden ve ardından sarkıttı. [39]

Altı: ان النبي صلى الله عليه و سلم عمم عبد الرحمن بن عوف فارسل من خلفه اربع: اصابع و نحوها ثم قال هكذا فاعتم فانه اعرب و احسن (طبرانی فی الاوسط عن ابن عمر واسناده حسن)

İbn-i Ömer radıyallâhu anhma’dan, şöyle rivâyet edildi: Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem Abdurrahman b. Avf’a sarık sardı ve arkasından dört parmak ve o kadar sarkıttı ve sonra böyle sarık sar. Zîrâ buen güzeldir. [40]

Bunda ‘azeбели sarığının en güzel olduğunun anlaştırılması vardır; bu da ‘azebesiz sarığının güzel olduğunu göstermektedir. Böylece onda ‘azebesiz sarığının mekrûh olduğuna hükmedenlere bir cevâb vardır.

Yedi: عن ابي عبد السلا قال قلت لابن عمر كيف كان رسول الله يعتم قال كان يدير: كور العمامة عتي راسه و يغرزها من ورائه ويرسلها بين كتفيه (رواه الطبرانی فی الكبير عن ابي عبد السلام عن ابن عمر. و اسناده على شرط الصحيح الا ابي عبد السلام وهو ثقة)

Ebû Abdisselâm’dan şöyle söylediği rivâyet edildi:

İbn-i Ömer radıyallâhu anhumâ’ya, Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem nasıl sarık sarardı, dediğimde şöyle dedi:

0, sarığı başına dolar ve arkasına sokar, iki omuzu arasından sarkıttı. [41]

Sekiz: عن ابي موسى ان جبريل نزل على النبي عليهما السلام و عمامته سوداء قد ارخی ذؤابتها من ورائه (طبرانی فی الكبير وفيه عبد الله ابن عامر وهو ضعيف)

Ebû Mûsâ radıyallâhu anh’dan rivâyet edildiğine göre Cebrâil sarığı kara olduğu ve ucunu arkasından sarkıttığı haldeyken Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem’e indi. [42]

Dokuz: عن السائب ابن يزيد قال رايت عمر بن الخطاب قد ارخی عمامته من خلفه:

Saib b. Yezîd’den rivâyet edildiğine göre 0 şöyle demiştir:

“Ömer b. Hattab’ı sarığının(n ucunu) ardından sarkıtmış olduğu haldeyken gördüm.” [43]

Bunda (sarkıtmanın emîru’l-mü’minînler) hâs olduğuna îmâ ve işâret vardır.

On: عن ابي امامة انه قال كان النبي صلى الله عليه و سلم لا يولى واليا حتى: يعمم و يرخی له من جانب الايمن نحو الاذان (الطبرانی فی الكبير عن ابي امامة)

Ebû Umâme radıyallâhu anhu’dan, şöyle dediği rivâyet edildi: (Nebîmiz

Efendimiz) sallallâhu aleyhi ve sellem her ne zaman vali ta'yîn ederse, onun başına sarık sarar ve (ucunu) sağ yanından kulaklarına doğru sarkıtırdı. [44]

Bunda, bu sarıkların, avâmdan ayrılmaları için ümmetin emîrllerine hâs olduğuna işâret vardır.

Onbir: بعث رسول الله صلى الله عليه وسلم عليا رضي الله عنه الى خيبر فعممه: بعمامة سوداء ثم ارسلها من ورائه او قال علي كتفيه (الطبراني في الكبير و اسناده حسن)

Abdullah(b. Mes'ûd)'dan rivâyet edildiğine göre O, şöyle dedi: Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem Ali radiyallâhu anh'ı Hayber'e gönderdi ve ona sarık sararak (ucunu) arkasından veya omuzları üzerine sarkıttı. [45]

On İki: عم رسول الله صلى الله عليه وسلم عبد الرحمن ابن عوف بفناء بيتي هذا: وترك من عمامته مئت ورق العشرثم قال رايت اكثر المليئة معتمين (ابن عساكر عن عائشة رضي الله عنها)

Hazreti 'Âişe'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem Abdurrahman b. Avf'a şu evimin boşluğunda (önünde) sarık sardı ve sarıktan ağaç yaprağı mislini bıraktı. Sonra da meleklerin çoğunu sarık sarmış olarak gördüm. [46]

On Üç: كان النبي صلى الله عليه وسلم يدير كور العمامة على رأسه و يغربها من: ورائه و يرخي لها ذؤابة بين كتفيه (رواه... عن ابن عمر رضي الله عنه)

İbn-i Ömer radiyallâhu anhumâ'dan şöyle dediği rivâyet edildi: Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem sarık sarardı. Sarığı başına sarar, onu arkasından uzatır ve ucunu iki omuzu arasından sarkıtırdı. [47]

Vâsile ve **İbn-i Zübeyr**'den, sarığın ucunu arkalarından bir arşın mikdârı sarkıttıkları (rivayeti) gelmiştir. [48]

Hadîs hâfızlarından biri, (sarkıtılanın) uzunluğu hakkında gelen en az mikdar dört parmak, en çok mikdâr bir zirâ', bunların arasında da bir karış veya oturma yeri veya sırtın yarısıdır ki râzı olunan orta haldir. Bu da rivâyet edilenlerin tamamıdır.

Ondört: عممى رسول الله صلى الله عليه وسلم يوم غدیرخم بعمامة فسدلها: خلفى وفى لفظ فسدل طرفها على منكبي و قال ان الله امدنى يوم البدر و يوم حنين بمليئة معتمين هذه العمة وقال ان العمامة حازجة بين الكفر والايمان وفى لفظ بين المسلمين والمشرکين (ابن ابى شيبه , بيهقى و الطيالسى عن على رضي الله عنه)

Hazreti Ali radiyallâhu anh'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem Bedir (Hum) gününde bana sarık sardı ve onu arkamdan sarkıttı.

Başka bir lafızda denilmektedir: cunu omuzum üzerine sarkıttı ve hiç şübheniz olmasın ki Allah Bedir ve Huneyn gününde, şu sarıkları saran meleklerle bana yardım etti" buyurdu. Ve "Sarık küfür ile îmân arasında" **başka bir lafızda** da "Müslümanlarla müşrikler arasında bir perdedir" denilmiştir. [49]

On Beş: عليكم بالعمائم فانها سيماء المليئة و ارخو لها خلف ظهوركم (الطبراني والبيهقى عبادة رضى الله عنه)

İbn-i Ömer radiyallâhu anh'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Sarıklara yapışın (sarıksız durmayın). Zîrâ sarık, meleklerin sîmâsıdır. Onların ucunu da arkanızdan sarkıtın. [50]

عن عبد الاعلى ابن عبدى (?) ان رسول الله صلى الله عليه و سلم دعى: On Altı عليا فعممه و ارضى عذبة العمامة من خلفه ثم قال هكذا فاعتموا فان العمامة سيما الاسلام و هى حازرة بين المسلمين والمشرکين (ديلمى)

Abdü'l-A'lâ'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem Ali'yi çağırdı, ona sarık sardı ve sarığın ucunu arkasından sarkıttı ve sonra şöyle buyurdu: "İşte böyle sarık sarın. Zîrâ sarık İslâm sîmâsıdır. Bu Müslümanlarla müşrikler arasında bir perdedir.[\[51\]](#)

عن على رضى الله عنه ان النبي صلى الله عليه وسلم عممه بيده فذنب: Onyedî العمامة من ورائه ومن بين يديه ثم قال له النبي صلى الله عليه و سلم ادبر فادبر ثم قال له اقبل فاقبل ثم اقبل النبي صلى الله عليه و سلم على اصحابه فقال هكذا تيجان المليكة (ابن شادان فى مشيخته)

Hazreti Ali radiyallâhu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem ona sarık sardı ve arkasından ve önünden sarığa bir uç yaptı. Sonra Neb(îmiz Efendimiz) sallallâhu aleyhi ve sellem O'na, **arkaya dön** buyurdu. O da ona doğru döndü. Sonra Nebî(miz Efendimiz) sallallâhu aleyhi ve sellem hemen ashabına dönerek şöyle buyurdu:

Meleklerin tâcları işte böyledir.[\[52\]](#)

Başka bir rivâyette de Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'in sehâb/bulut diye isimlendirilen bir sarığı vardı. Onu O'na(Ali'ye) giydirdi ve ucunu sarkıttı.[\[53\]](#)

İbnü Ebî Rezîn'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Bir bayram günü Ali'yi sarık sarmış ve ucunu arkasından sarkıtmış olarak gördüm.[\[54\]](#)

Bu rivayette, **iki taraftan sarık ucu sarkıtmanın** emirliğe ve harb hâline münâsib olduğuna, arkadan sarkıtmanın/büyük mahfelerde, büyük âlimlere ve insanların hatiblerine hâs olduğuna dâir işâret var. Önceki rivayette de Meleklerin Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'e yardım etmek için indikleri zamandaki şîârlarına işâret vardır. Nitekim Allah teâlâ, **size Rabbiniz, musevvimler (tanınmaları için kendilerini veya atlarını işâretlemiş) olarak beşbin melek meded eder...**[\[55\]](#) ayetiyle bunu haber vermiştir. Müsevvem, yani muallem/işâretlenmiş... Melekler alaca atlar üzerindeydiler. Başlarında omuzları üzerine sarkan sarı sarıklar vardı. İbn-i Abbâs'ın yaptığı bir rivâyete göre **kara**, Ebû Hureyre'nin yaptığı bir rivâyete göre de **beyaz** sarıklar vardı.

Sehâvî, Taberânî'nin Mu'cem-i Kebîr'inden **hasen** bir senedle yapılmış şöyle bir rivâyet nakletti: "Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem Ali'yi Hayber'e gönderdi ve ona siyah bir sarık sarıp (ucunu) arkasından sarkıttı." "**sol omuz arkası üzerine**" dedi ve bunda tereddüt etti. Bazen de **sol omuz arkası üzerine ibaresini** kesin ifâde etti.[\[56\]](#)

Hâfız Süyûtî, geçen hadîslerin bir kısmını zikrettikten sonra şöyle dedi: Bunlar şu anda aklımda olan 'azebe hakkında olan hadîslerdir. O halde Şeyh Mecdüddîn'in **Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'in 'azebesini vardı** sözü doğrudur. **Uzundu** sözünü ise (rivayetlerde) görmedim. Lâkin bunun, **iki omuzu arkasından sarkıtılması** rivâyetlerinden alınmış olması mümkündür. **İki omuzu**

arasında sözü doğrudur. Nitekim geçti. **Bazen omuzu üzerine** sözünü, (Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in) kendi **giyinmesinden** olarak görmedim; ancak **giydirmesi** vardır. Nitekim Ali veya Abdurrahman b. Avf radiyallâhu teâlâ anhümâ'ya sarık giydirmesi mes'elesinde geçti. **Azebe'den hiç ayrılmadı**, sözünü ise hiçbir hadîsde görmedim. Aksine Hedy sahibi, O'nun bazen 'azebe ile bazen de 'azebesiz sarık sardığını zikretti. (**Süyûtî'nin sözü son buldu.**)

İbn-i Hacer(-i Heytemî) de, (sözü, asıl sâhibi olan Süyûtî'ye) dayandırmadan O'na (Süyûtî'ye) uydu ve **bu da merdûddur** sözüyle (Şeyh Mecdüddîn hakkında) kötü konuştu.

Ben (Aliyyu'l-Kârî) derim ki; lâkin Mecd'den yapılan bu nakilde (onu hemen kabûl etmeden) bakıp iyi düşünmek lâzımdır. Zîrâ şu (nakil, Mecdüddîn'in) **es-Sırâtü'l-Müstakim** diye isimlendirilen kitâbında zikredilene uymamaktadır. (Mecdüddîn) orada şöyle dedi: (Nebîmiz Efendimiz) sallallâhu aleyhi ve sellem sarığının ucunu bazı zamanlar omuzları arasında sarkıtır, bazen de sarığı 'azebesiz giyer, bazen tahnîk eder, bazen sarığı takkesiz, bazen takkeyle giyerdi. Bazen de sarıksız takke giyerdi. Ekserî hallerde sarığının ucunu iki omuzu arasında sarkıtırdı. (**Sırat-ı Müstakim'den nakil bitti.**)

Öyleyse **sarığı hiçbir zaman 'azebesiz yapmazdı**, sözü, (sarığın ucunu sarkıtmaktaki) devâmlılığa dâir bir mübâlağaya, veya çoğun bütün yerine konulmasına yorulur. Şu ifâde, 'Âişe radiyallâhu anha'nın rivayetindeki **Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem Şa'bân ayının tamamında oruç tutardı**, şeklindeki söze benzemektedir.

İmâm Nevevî, Şerh-i Mühezzeb'de şöyle dedi: Sarığı, ucunu sarkıtarak da sarkıtmayarak da giymek câizdir. Bunlardan hiçbirinde kerâhet yoktur. Elbisenin sarkıtılmamasının yasaklandığına dâir sahîh bir şey yoktur. (Elbisenin sarkıtılması) böbürlenme îcâbı haram, böbürlenmesiz de mekrûh olur.

Çünkü, İbn-i Ömer radiyallâhu anhuma'nın hadîsinde, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

الاسبال فى الازار والقميم والعمامة من جر منها شيئاً خيلاء لم ينظر الله اليه يوم القيامة (رواه ابو داود والنسائى وابن ماجة باسناد صحيح)

Elbise sarkıtmak ızarda, entaride ve sarıkta olur. Kim şunlardan bir şey sürürse Allah ona kıyâmet gününde bakmayacaktır. [\[57\]](#)

Ancak kişi sarığın ucunu sarkıtma işinde Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'e uyar da bundan dolayı ona böbürlenme gelirse onun ilacı ona (böbürlenmeye) sırt dönmek ve nefsinin o böbürlenmeyi terk etmede tedavi etmektir. Bu, 'azebeyi terk etmeyi îcâb ettirmez. Eğer o kibir ancak 'azebeyi terk etmeyle yok olacaksa, olması için onu bir müddet terk etsin. Çünkü 'azebeyi terk etmek mekrûh değildir. Böbürlenmeyi yok etmek ise vacib(farz)dir. (**Nevevînin sözü son buldu**)

İbn-i Hacer şöyle dedi:

O'na (Nevevî'ye), riyâdan korktuğu bir farz veya nâfileyi de aynı şekilde bir müddet terk etmesi lâzım gelir. Ancak bunda durup düşünmek lâzımdır. (**İbn-i Hacer'in sözü bitti.**)

İbn-i Hacer, (o halde) **Ona farzı terk etmek lâzım** demekle, doğrudan

uzaklaştı. Halbuki söz, ne bir farz ne de bir sünnet hakkında değil, aksine terki mekrûh olmayan bir ibâdet hakkındadır.

Sonra... **İbnü Ebî Şerîf**, Nevevî'yi şu şekilde tenkîd etti: Nevevî'nin sözünün açığı iki yanı denk olan mübah cinsinden olduğunu göstermektedir. Oysa böyle değildir. Aksine sarkıtmak müstehâb, sarkıtmamak da evlâ olanın hilâfıdır. Hattâb bunu böylece anlattı. Lâkin bunu, (İbnü Ebî Şerîf'in i'tirâzını hemen kabûl etmeyip) araştırmak lâzımdır. Çünkü, **sarığın ucunun sarkıtılması ve sarkıtılmamasında hiçbir mekrûhluk yoktur** sözü, sarkıtmamayı yasaklayan bir delîl olmadığı esasına dayanmaktadır. Bu da **sarkıtmanın müstehâb, sarkıtmamanın da hilâf-ı evlâ olduğuna** ters değildir.

Bizim Hanefî âlimlerimiz de sarığın ucunu sarkıtmanın müstehâb olduğunu açıkça ifâde ettiler. Müstehâbı da, (Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem efendimiz'in) **kimi zamanlar yaptığı, kimi zamanlar da terk ettiği ameldir**, diye ta'rîf ettiler. **Sünnet** bunun hilâfıdır. Zîrâ, sünnet nâdiren terk edilmekle berâber devamlı yapılmaktır. Önceden de geçmişti ki, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem kimi zamanlar sarığın ucunu sarkıtır, bazı vakitler de sarkıtmazdı.

Mir(ök) Şah'ın Şemâil Şerhi'nde şöyle denilmektedir:

"Sünnet'te sahîh rivâyetlerle sâbit olmuştur ki, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem, sarığın ucunu bazı zamanlar iki omuzu arasında sarkıtır, bazı vakitlerde de sarığı, sarkan ucu olmaksızın giyerdi. Böylece bilindi ki, bunlardan birini yapmak sünnettir."**(Son)**

Sarkıtmamayı yasaklamayagelince...

Bu, hiçbir hadîs isnâdında gelmedi.

Hanbelîlerden olan Şeyh Abdülkadir Ceylî'nin, sarkıtmanın sünnet, bir ucunu çene altına koymamanın da kerâhet olduğunu el-Ğunye kitâbında açıkça ifâde etmesi, bir hüccet değildir. Üstelik, sarkan ucu bulunan sarıklar hakkındaki hadîslerden bir kısmının açık(ma'nâs)ı şudur: Bu ucu sarkan sarıklar emirler ve benzerlerine hastır. Bu da onların akranlarından ayrılmaları içindir. Belki de bu, mürşîd/manevî rehber olan meşâyıha ve müfîd/halka faydalı âlimlere en münâsib olandır.

Mâlikîlerden olan Medhal sâhibinin, azebesiz ve tahniksiz sarık mekrûh bir bid'attır; ikisini yaparsa bu en kâmil olandır; birini yaparsa bununla mekrûhdan çıkmış olur meâlindeki sözü, kusurlu bir sözdür. Çünkü, Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in (bazen) sarık sarkıtmamasına rağmen, sarkıtmamanın bid'at olduğu nasıl düşünülebilir; sarkıtmamayı yasaklama bulunmamasına rağmen de nasıl mekrûh sayılabilir. Bununla berâber, Kâmûs sâhibinin zikrettiğinin dışındaki hadîslerde tahnîk'den söz edilmemiştir. Bunun böyle olması, tahnîkin O'nun tarafından nâdiren işlendiğini gösterir.

Mevâhib sâhibi(Kastalânî)'nin Mâlikîlerden olan Abdu'l-Hak el-Eşbilî'den naklettiği **Sarığın sarılmasından sonraki sünneti, ucunun sarkıtılması ve onunla tahnîk yapılmasıdır. Sarığın sarkan ucu yoksa ve tahnîk yapılmamışsa, bu Mâlikî âlimlerine göre mekrûh olur!.. dediğine, sonra da, "Mekrûhluğun şeklinde ve îzâhında ihtilâf edildi. Denilmiştir ki, sünnete ters düşmesi yüzünden, ve yine denilmiştir ki, şeytânın sarıkları olduğu için"** (Kastalânînin sözü bitti) demesine gelince...[58] İki sebep bildirmekte de (onları hemen kabûl etmeyip) **nazar/iyice bakmak** gerekir. Çünkü, ikincisi

sâbit değildir. Bunu inkâr husûsunda âlimlerden birisi eser yazdı. Birincisine gelince... Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in sarkıtmadığına dâir fiili sabittir; o yüzden terk edilmesi Sünnet'e ters olmaz.

İbnü Ebî Şerîf şöyle dedi:

Burada bir tenbîh vardır; o da, **azebe**'nin artık Sûfiyyenin efendilerinin ve büyük âlimlerin şiârı hâline geldiğidir. Herhangi bir âlim veya sûfî, başkasına üstünlük taslamak için onların açık şiârlarına bürünürse, bu maksadla '**azebe** edinmekle/sarığının ucunu sarkıtmakla günahkâr olur. O, sarkıtsa da, sarkıtmasa da, (sarkıttığı uç) uzun olsa da olmasa da günâha girer. (**İbnü Ebî Şerîf'in sözü bitti.**)

Bu sözün kısa ifâdesi şudur: Büyüklenme maksadı her bakımdan kınanan bir şeydir. Bu(nun böyle olması) da, **bu** (büyüklenme) **maksadı(nı)n doğduğu sarkıtmanın terk edilmesiyle** yapılacak tedâvîyi ortadan kaldırmaz. Bununla berâber onda (sarkıtmakta bazen) gösteriş, duysunlar, kendine verilmeyenle doymuş görünmek, yalan elbisesine bürünmek, yapmadığıyla öğünmek ve benzerleri bulunur. Çoğu memleketlerde âlimlerin ve sâlihlerinin ekserîsinin sarkıtmayı terk edişlerinin hikmeti ve îzâhı belki de budur.

Zerkeşî şöyle demiştir:

Sâlih olmayan bir kimsenin, sâlih olduğunu zannedip başkasını, kendisine (bir şeyler) vermesi için aldatmak maksadı bulunduğu zaman, sâlih bir kişinin kılığına bürünmesinin haram olması gerekir.

İbnü Abdisselâm'ın "fitneden korkmadığı müddetçe salâh elbisesi giymek, salâha zarar verir" sözü de bunu te'yîd etmektedir. İşte bundan dolayıdır ki, içlerinden birisi Gazâlî olan âlimlerden bir topluluk açıkça şöyle dediler: Her kime, kendisinde var olduğu zannedilen bir sıfâttan dolayı bir şey verilirse, bu verilen şey gizli olmadıkça bunu kabûl etmek o kimseye câiz değildir. (**Son**)

Bütün bunlardan şu netice çıkmaktadır: Sefihler(câhil beyinsizler)den olan ve onun dışında babalarından biri âlimlerden olan kimsenin fakihlerin sarığını takmaya hakları yoktur.

İbn-i Hacer şöyle dedi:

İki omuz arasında ve sağ taraftan sarık sarkıtmak sâbittir. Birincisi daha iyidir. Çünkü hadîsleri daha sahîhdir. Sol taraftan sarkıtılması ise sünnet değildir. İşte bundan dolayı kalb tarafı olduğu, Rabbinden başkasını kalbden boşaltmaya bakarak bunu tercih etmelerinde sûfîlere i'tirâz edildi. İşte bu yüzden sûfîlere kalb tarafı olduğuna ve rabbinden başkasını ondan (kalbden) boşaltmayı kendisine hatırlatmasına bakıp gelen(rivâyet)lere bakmamaları husûsunda i'tirâz edildi. Ancak bu gelen rivâyetlerin onlara ulaşmamış olduğu ile onlar için özür aranması ayrı bir şeydir.

Ben (Aliyyü'l-Kârî) şöyle derim:

Sehâvî'nin naklettiği gibi, **Taberânî**'nin **el-Mu'cemu'l-Kebîr**'inde rivâyet ettiğine göre, Ali radiyallâhu anhu hadîsinde Nebîmiz Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem sarığın ucunu sol arka omuzu üzerinde sarkıttığı gelmiştir. Belki de onlar, kendilerine zuhûr eden nükte ve hikmet sebebiyle bu rivâyeti seçtiler. Bununla berâber bu şekil onların çoğu katında bilinen bir şey

değildir ve kitâblarında zikredilmemiştir. Öyleyse, mutlakolarak/sınırlama getirmeden kullanılmış olan **sûfîyye** ifadesi, **bazıları** şeklinde anlaşılmalıdır... [\[59\]](#)

Bütün hamdler, sâlih amellerin, ni'metiyle tamamlandığı Allah'a aittir. Risâle(nin şu nüshasının yazılışı) 1125 senesi Cumade'l-Âhira'da son buldu. [\[60\]](#)

[\[1\]](#) Aliyyü'l-Kârî'nin yazma olarak bulduğumuz **El-Makâletü'l-'Azbe Fi'l-'Îmâmeti ve'l-'Azebe** isimli risâlesi, esâsen iyi bir ilmî tahkîk'a muhtâcdır. Bulunacak değişik nüshaların karşılaştırılması, nakillerin sahiblerine nisbet edilip eserlerinden yerlerinin gösterilmesi ve hadislerinin esaslı bir tahrîci ile hayli bir hizmet beklemektedir. Bizim burada yaptığımız onu basit bir şekilde istifâdeye arz etmekle sarık hakkındaki ileri geri konuşanların şu sözlerinin kıymeti harbiyelerinin ilmî olarak açıklık kazanmasını kısmen de olsa temin etmektir. Şunu da ilâve edelim ki, basit bir bakışla on civârında rivâyetin nerede olduğunu görüp gösteremeyişimiz, onların sâbit olmamaları ma'nâsına gelmez. Geniş bir tahkîk ile, inanıyorum ki, onların yerleri de inşaellâh bulunacaktır.

Sarık mes'elesi, yine Hâfız Sâlihî'nin (Ö:942) Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd isimli tahkîk edilerek neşredilmiş olan büyük ve kıymetli eserinin uzunca bir kısmında (7/428-446) güzel bir şekilde işlenmiştir. Lâkin iki sebeble Şâfiî bir âlim olan Hâfız Sâlihî'nin eserini değil de bir Hanefî bir âlim olan Aliyyü'l-Kârî'nin eserini tercüme edip neşretmeyi dahâ münâsib gördük. **Birincisi**, elbise giymekle alâkalı ilâve bir takım ma'lûmât dahî vermiş olması, **ikincisi** böylece okuyucularımızın çoğuna hitâb etmiş olacaktık. Bununla berâber Sâlihî'ninkini de inşaellâh küçük haziflerle neşretmeyi düşünüyoruz.

Aliyyü'l-Kârî, husûsan sarığın faziletlerine ve 'azebe'ye dâir getirdiği rivâyetlerin hemen hemen tamamını, muhtemelen Süyûtî'nin Câmi'-i Kebîr'inin tertîbi olan Kenzü'l-'Ummâl'den veya el-Hâvîsî'nin şu mevzûyla alâkalı kısmından (1/468) almış ve sıhhat derecelerinin ayrı ayrı olarak **zayıf** olduğunu, ancak toplamları bakımından **kuvvet** kazandıklarını ifâde etmiştir. Faziletler noktasında şunların tamamı cumhûr nezdinde münâkaşasız bir kifâyet mertebesindedirler. O bakımdan her biri üzerinde ayrı ayrı durmadık; şu gözettiğimizi söylediğimiz hedefimiz noktasında şimdilik sıhhat derecelerini göstermeye lüzûm görmedik. Üstelik bir asır evveline kadar Ümmet'in âlimi ve avâmı ile tamamının şu hadisleri telakkî bî'l-kabûlleri de hadislerin sübûtuna güç katan ayrı bir husûstur. Günümüz ayarı bozuklarına bakılarak yapılacak ayarlamalar ise sapıtmaktan ve saptırmaktan başka bir işe yaramayacaktır. (Mütercim)

[\[2\]](#) Âl-i 'Îmrân:31

[\[3\]](#) Mümtahîne:6

[\[4\]](#) Hatta nikah gibi bazılarında câiz bile olmaz.

[\[5\]](#) Âl-i 'Îmrân:32, 132

[\[6\]](#) [Taberânî Hâkim, İbn- 'Abbâs radıyallâhu anhumâ'dan, Hâkim, **sahîhdir** dedi, Zehebî ise bu hükmü reddetti.], Münâvî, et-Teysîr:1/168

[\[7\]](#) [Beyhekî Halid İbnü Ma'dan radıyallâhu anhu'dan mürsel olarak.], Kenzü'l-'ummâl:15/306

[\[8\]](#) [İbn-i Adiyy ve Beyhekî (Şa'ab'da), Usame İbnü Umeyr radıyallâhu anhu'dan. İbn-i Hacer, zayıftır; lâkin zayıf bir şahidi var, yani onunla kuvvetlenir, dedi], Münâvî, et-Teysîr:1/168

[\[9\]](#) [Bunu İbn-i Vaddâh Halid İbn-i Ma'dan'dan mürsel olarak], Kenzü'l-'ummâl:15/30

[\[10\]](#) [Deylemî Rükâne radıyallâhu anhu'dan], Kenzü'l-'ummâl:15/306

[\[11\]](#) [Ebû Davud ve Tirmizî Rükane radıyallâhu anhu'dan.], Tirmizî ve Ebû Dâvudun İsnâdı bir çokları tarafından zayıf bulunduysa da İbn-i Teymiyye'nin de dediği gibi "Ebû Dâvuda göre en az Hasen mertebesindedir." (İbn-i Teymiyye. İktizâu's-Sırâtı'l-Müstakîm:86)

[\[12\]](#) [El-Bâverdi Rükane radıyallâhu anhu'dan], Kenzü'l-'ummâl:15/305

[\[13\]](#) [Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs Câbir radıyallâhu anhu'dan], Kenzü'l-'ummâl:15/305:15/306

[\[14\]](#) [Bunu İbn-i Asâkir, İbn-i Ömer radıyallâhu anhumâ'dan rivâyet etmiştir.], Kenzü'l-'ummâl:15/306

[\[15\]](#) [Bazıları bunu bu şekilde rivâyet ettiler.], Bulunamadı.

[\[16\]](#) [Bazıları bunu bu şekilde rivâyet ettiler.], Bulunamadı.

[\[17\]](#) [Deylemî 'Îmrân İbn-i Husayn radıyallâhu anhu'dan], Kenzü'l-'ummâl:15/308

[\[18\]](#) [Huzâî ve Deylemî Aliyyü'l-Murtezâ radıyallâhu anhu'dan], Kenzü'l-'ummâl:15/305

[\[19\]](#) [İbn-i Adiyy Ali radıyallâhu anhu'dan], Kenzü'l-'ummâl:15/307

[\[20\]](#) Bu lafızla bulunamadı. Benzeri, Ebû's-Şeyh'in İbn-i 'Abbâs radıyallâhu anhumâ'dan rivâyet ettiği hadîsde var. Sâlihî: Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd:7/448

[\[21\]](#) Burada okunamayan ve anlaşılamayan bir kelime ve muhtemel bir eksiklik vardır.

- [22] A'râf:31
- [23] [Tirmizî Ebû Kebşe el-Enmârî'den. Tirmizî, bu, münker bir hadîsdir, dedi. Bir çokları O'nu zayıf, İbn-i Hibbân, sağlam buldular.], Tühfetü'l-Ahvezî:5/391-392
- [24] [Dârekutnî], Bulunamadı
- [25] [Müslim, Tirmizî, İbn-i Mes'ûd'dan, Taberânî, Ebû Ümâme'den ve Hâkim İbnü Ömer radiyallâhu anhumâ'dan.], Münâvî, et-Teyssîr:1/250
- [26] Bulunamadı.
- [27] [Tirmizî ve Hâkim Abdullah b. Amr b. Âs radiyallâhu anhumâ'dan. Tirmizî, hasendir, dedi]: Münâvî, et-Teyssîr:1/271
- [28] [Tirmizî ve Hâkim Muâz b. Enes radiyallâhu anhu'dan merfû' olarak. Hâkim sahîh olduğunu söyledi ve Zehebî O'nu tasdik etti.], Münâvî, et-Teyssîr:2/409
- [29] Münâvî, et-Teyssîr:1/44
- [30] [Ebû Abdırrahmân es-Sülemî, Es-Sünnenü's-Sûfiyye ve Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, 'Âişe radiyallâhu anha'dan rivâyet etmiştir.], Münâvî, et-Teyssîr:1/44 Rivâyetin sıhhati hakkında bir şey görmedik. Mühim de değil.
- [31] Hadîsin daha sahîh bir yolu, **şübhe yok ki Allah, sizin ne sûretlerinize ve ne de mallarınıza bakmaz; lâkin kalblerinize ve amellerinize bakar**, Lafzıyla olan rivâyettir. (Ahmed, Müslim, İbnü Mâce, Ebû Hureyre'den, et-Teyssîr:1/266)
- [32] [Mâlik, Muvatta (İmâm Muhammed rivâyeti), Buhârî vd.], Buhârînin ilk hadîsi.
- [33] Taberânî, el-Kebîr, Sehl b. Sa'd'dan. 'İrâkî bunu zayıf buldu.], Münâvî, et-Teyssîr:2/462
- [34] Bulunamamıştır.
- [35] [Müslim ve Ebû Dâvûd, İbnü Hibbân], Sâlihî, Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd:7/431 Buradaki lafız, **sanki Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'e bakıyorum; başında, bir ucunu sarkıttığı sarık var**. Ebû Dâvûd bu rivâyeti, **minberin üstünde** ilâvesini yaptı. Ya'nî, sanki Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'e minberin üzerinde oturmuş haldeyken bakıyorum; başında bir ucunu sarkıttığı sarık var.
- [36] [Tirmizî, Şemâil, İbn-i Ömer radiyallâhu anhumâ'dan], Cem'u'l-Vesâil:1/206
- [37] [Ebû Dâvûd, Abdurrahmân b. Avf radiyallâhu anhu'dan], 'Avnü'l-Ma'bûd:11/130
- [38] Taberânî el-Evsât'da, şeyhi Mikdam b. Dâvûd'dan, o da zayıf bir râvîdir.
- [39] [Taberânî el-Evsât'da. Onda Haccac İbn-i Rişdîn vardır ki, o zayıf bir râvîdir.], Mecmâü'z-Zevâid 5/120
- [40] [Taberânî el-Evsât, isnâdı hasendir.], Mecma'u'z-Zevâid:5/120
- [41] [Taberânî el-Kebîr'de isnadı Ebû Abdisselâm'ın dışında sahîhin şartına göredir ki o da sağlamdır.], Mecma'u'z-Zevâid:5/120
- [42] [Taberânî el-Kebîr isnadında Abdullah b. Âmir vardır ki O zayıf biridir.],
- [43] Bulunamadı.
- [44] [Taberânî el-Kebîr, Ebû Ümâme radiyallâhu anhu'dan (senesinde metruk bir râvî vardır.)], Mecma'u'z-Zevâid:5/120
- [45] [Taberânî el-Kebîr, isnadı Hasen'dir.], Süyûtî, el-Hâvî:1/470
- [46] [İbn-i Asâkir, 'Âişe radiyallâhu anha'dan], Süyûtî, el-Hâvî:1/470
- [47] Yedi numaralı hadîsin tekrârı gibi olup farklı bir rivâyet ise bu lafzıyla bulunamadı.
- [48] Bulunamamıştır.
- [49] [İbn-i Ebî Şeybe, Beyhekî ve Tayâlisi rivâyet etti.], Tayâlisî Müsned:23, Beyhakî, (bir parçasını) Şu'ab: 5/174 H:6253
- [50] [Bunu Taberânî (el-Kebîr'de) rivâyet etmiştir. Keza Beyhekî de Ubade radiyallâhu anhu'dan rivâyet etmiştir.], Kenzü'l-'ummâl:15/306
- [51] [Bunu Deylemî rivâyet etti.], Bulunamadı.
- [52] [Bunu İbnü Şâzan Meşyeha'sında rivâyet etti.], Bulunamadı.
- [53] Bulunamamıştır.
- [54] Bulunamamıştır.
- [55] Âl-i 'mrân: 125
- [56] Yani bir rivayetinde **arkasından veya sol arkasından sarkıttı** şeklinde veya kelimesiyle tereddütte, diğer bir rivayetinde de **sol arkasından sarkıttı**, şeklinde tereddütsüz olarak rivâyet etti.
- [57] [Ebû Dâvûd ve Nesâî ve İbn-i Mâce (sahîh bir isnâd ile. A.K.)], Kenzu'l-'Ummâl:15/311
- [58] Muhtemelen Risâle'nin burasında bir cümle eksikliği vardır.

[59] Risâlenin sonunda neredeyse tamâmının altıda birini tutacak bir mikdâr uzunlukta İbn-i Teymiyye ve İbn-i Kayyım hakkında lehde ve aleyhde uzun bir söz vardır ki, mes’elemizle alakası olmadığı düşüncesiyle tercüme edilmesinde lüzûm görülmemiş ve buraya alınmamıştır.

[60] Bir takım “yetkililer”in, “**sarığın İslamla, dinle alakası yoktur**” meâlindeki sözlerini bir ilim adamının ifâdeleri değil de, en azından utanılacak bir siyâsi ve ideolojik tavır olarak anlaşılmalıdır. Şu sözü edilen **İslâm ve dîn** ile anlatılmak istenen, Allahın gönderdiği **İslâm ve dîn** ise, sarık, Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem’in giymesi ve giydirmesi ile İslâm’da kesinlikle vardır. Bu, sahîh, hasen ve zayıf bir çok rivâyetin ortaya koyduğu bir hüküm olduğu gibi, Ümmetin dünden bu güne gelen bir tatbikatıyla da sâbittir. Uydurma olan veya uydurma olduğu tartışılanları bir yana koyalım. Sarığın fazîletine dâir gelen zayıf yollarla da olsa bir çok rivâyet, Hadîs Usûlü ilmi açısından en azından hasen mertebesinde olup cumhûra göre fıkhen delîl olmaya elverişlidirler. Hasen mertebesine yükselmedikleri ve zayıf kaldıkları farzedilse bile, yine de bunun şu noktada bir zararının olmadığını ilim sâhibleri bilirler. Üstelik bunların Ümmetin Devr-i Seâdet’ten günümüze kadar gelen âlimlerince kabûl edilmeleri bile isnâda ihtiyâc bırakmayacak yeterli bir meşrûiyet ve müstehâblık delîlidir. Yok, murâdları eğer, çerçevesini işlerine Allah’ı ve Resûlünü karıştırmayanların çizdiği İslâm ve dîn ise, şu dedikleri **sarığın İslamla, dinle alakası yoktur** sözü doğrudur. Lâkin mü’minlerin şu dîn ile bir işleri yoktur. Onu kim alırsa alsın. Bu kendi bileceği bir iştir. Ancak, lütfen mü’minlerin yakasından düşülsün...

Bu arada belli bir câmia içinde görülmesi sebebiyle (belki de hissiyat mahsûlu olarak) peşin bir hüsn-i zannımız ve i’timâdımız bulunan bir Profesör beyefendinin rastgele şâhid olduğumuz bir radyo programında duyduğumuz şaşırtıcı sözleri ilim nâmına cidden kahredici mâhiyettedir:

Aslında sarık, baş örtüsü gibi bir şeyle namaz kılınırken, şu örtünün, secdeye gitme esnasında namaz kılana rahatsızlık vermesi sebebiyle uçlarının arkaya bağlanmasıyla ortaya çıkmıştı(!)

Dil diye, lûgat diye bir şey vardı. Şu lûgatta ayıb, utanma, hayâ diye bir şeyler yazılıydı. Kimilerince artık bunların hiç biri yok. Artık ayıbdır söylemesi karın ve bağırsak şişliklerini indirircesine konuşulabiliyor. ‘İmâme, azebe, taylesân, bütün bunlar hoşaf... Bunların artık lûgatteki, vaz’daki ma’nâları mühim değildi. Şu saygısızlık kime karşı işleniyor bilemiyorum?.. İnsan yerine konulmayan dinleyicilere veya seyircilere mi, geçmiş İslâm âlimlerinin ve Ümmetin hepsine mi, yoksa Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem’e mi?!... **“Kendilerine mi?”** diye sormayacağım; çünkü, kendine saygıyı lâıyk görmeyenlere biz ne diyebiliriz?...

Bu arada sevdiğimiz bir hoca efendinin **ben namazlarımı sarıkla kılarım ama sarık hadisleri zayıftır**, demesi hepsinden üzücü... Kim demiş?.. Oysa sarık hadislerinin bir çoğu, hadîs âlimlerince **sahîh**, bir çoğu da **hasendir**. Zayıf olanlar dahî varsa da, bunlar, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimiz’in, Ashâb’ının ve değişik gazâlarda yardıma gelen meleklerin sarık takması hakkında gelen rivâyetler değil de, **sarık takmanın fazîleti** hakkında olanlardır. Hâfız Muhaddis Salihî’nin (Ö:942) Sübûlü’l-Hüdâ ve’r-Reşâd’ına (7/428-451) bakanlar bu dediğimizi göreceklerdir. Aslında i’timâdı hiçbir şekilde hak etmeyenlerin sözlerine dayanarak ezbere konuşmamak ve başkalarına mikrofon olmamak lâzım...